

FUNERARIILE MAREȘALULUI CONSTANTIN PREZAN

Viorica Zgutta

MOTTO: "Le droit et la liberté des peuples ont triomphé et pour toujours, car ils ont été proclamés par le sang généreux de leurs fils – héros"

Constantin Prezan

Sunt gândurile generalului Constantin Prezan pe care le nota în 1922 la solicitarea cancelarului Republicii Elveția, Theodore Bret pentru monumentul "Fiilor libertății" ce urma să fie ridicat la Geneva "une véritable Panthéon de la Pensée Alliée"¹.

În cartea istoriei neamului, încetarea din viață la 27 august 1943² a marelui Constantin Prezan a fost marcată prîn zăbranicul doliului național. Era de fapt suferința unui întreg popor pentru ultimul dintre cei înmănunchiați în inima românilor cu simplitate și respect drept Făuritor al României Mari.

Se stinseseră în România Mare: Regele Ferdinand I Întregitorul și primul său sfetnic, Ion I.C. Brătianu, în anul 1927, Regina Maria și mareșalul Alexandru Averescu, în 1938 și istoricul neamului românesc, Nicolae Iorga, în 1940. I-a fost dat jertfitului soldat al României Mari, mareșalului Constantin Prezan, să fie martor tăcut și împovărat de neputința țării și a armatei la rapturile teritoriale ce au sfârșecat granițele țării.

Militar prin vocație și educație, Constantin Prezan "chevalier sans peur et sans reproche" s-a identificat cu Țara și Armata cărora le-a dedicat întreaga viață. A fost unul dintre cei care au supraviețuit teribilei încercări "marele război al reîntregirii" și s-a arătat demn de acest sacrificiu prin munca sa fără preget, prin spiritul său de dreptate și de abnegație.

Nicolae Iorga realiza un portret al corifeului armatei române invincibile în campania eroică din anii 1917-1919 în:

"În acest neam sunt nesfârșite rezerve de energie trecute din generație în generație care apar numai în asemenea ceasuri grozave!... Generalul care nu făcuse politică niciodată și care n-o va face nici pe urmă, Prezan, căpătase, din fericire, sarcina pe care, cu același calm neimpresionabil, cu aceeași neclintită putere de judecată, a știut-o îndeplini, înlăturând de la conducere camarazi și ducându-le pedeapsa, în acea atmosferă de bănuieli, nu totdeauna întemeiate, până la degradarea publică a cui fusese sortit a întrupa înfrângerea. Nici o uneltire politică nu s-a putut strecura, în acele hotărâtoare săptămâni și, de altfel, nici în lungile luni de trudă care au urmat, la Cartierul General, pe care tot mui mult l-a înconjurat

¹ Arhiva Muzeului Militar Național.

² Primăria Comunei Dumnești, Acte de stare civilă, 1943.

³ Nicolae Iorga "Războiul nostru în note zilnice".

*respectul public și care a ajuns inima însăși a României însângerate. Armata și-a găsit un șef adevărat în calma siguranță a generalului Prezan*³.

Ferparele cu anunțul teribilei vești a încetării din viață a Ilustrului Ostaș au apărut în presa vremii însoțite de necrologuri semnate de unii dintre cei mai prestigioși gazetari ai vremii: Romulus Șeișanu, Pamfil Șeicaru, Constantin Kiriteșcu, Stelian Popescu.

Vineri, 27 august 1943, la ora 8.00 a fost găsit mort în pat, la moșia sa Schinetea, din județul Vaslui, mareșalul Prezan. Din constatările medicilor reiese că moartea s-a produs între orele 4.30 – 5.00 dimineța. Știrea a produs o profundă impresie, cunoscută fiind personalitatea defunctului. În orașul Vaslui s-au arborat drapelele îndoliate. “Curentul” din 29 august 1943, “Universul” din aceeași zi anunțau: “Mareșalului Prezan i se vor face funeralii naționale”, având ca subtitlu, “Corpul ilustrului ostaș va fi înhumat la Schinetea alături de cel al soției sale”, în dimineța zilei de luni, 30 august.

“Schinetea a devenit un simbol” – “Curentul” din 30 august menționa:

“Schinetea îmbracă în acest an haina de doliu pentru a doua oară. În prezența demnitarilor statului, a reprezentanților armatei și ai țărănimii din județul Vaslui, rămășițele pământești ale Eroului Mareșal Constantin Prezan vor fi coborâte în groapa de veci. Destinicul militar va găsi răsplătirea odihnei tocmai pe locul unde în timpul războiului trecut și-a avut Marele Cartier General. De acolo, a condus bătăliile însemnate de la Târgul Ocna, Mărăști, Mărășești și a dirijat operațiile de izgonire a bolșevicilor din Basarabia. Schinetea reprezintă deci o etapă hotărâtoare în războiul care a adus libertatea neamului și întregirea hotarelor”⁴.

Pentru a se cinsti această localitate istorică, după dorința mareșalului Prezan va lua ființă un colegiu agricol în care fii de invalizi, orfanii de război și mai târziu feciorii de moldoveni vor căpăta temeinice cunoștințe profesionale.

Astfel, memoria celui care a contribuit la făurirea unității naționale va fi cinstită mereu. Generații după generații vor cunoaște odată cu meseria și istoria țării, vor învăța la Schinetea să muncească și să venereze pe acei care în clipele grele ale existenței poporului român, au depus toate străduințele pentru a merge pe drumul victoriei. În felul acesta legătura între tineret și aceia care rămân în istorie stâlpii neamului va fi definitivă și ea va sluji an de an, decenii după decenii și veacuri după veacuri la consolidarea unității și la propășire.

Prin înmormântarea rămășițelor pământești ale mareșalului Constantin Prezan la Schinetea se dă pământului și localității o pecete istorică: marele erou al războiului trecut veghează asupra destinului României din vecinătatea neuitatelor teatre de luptă, Oituz, Mărăști și Mărășești, teatre ce au adus armatei coroana biruinței, iar comandantului ei, supremul omagiu al națiunii.

La catafalcul mareșalului Prezan au făcut de gardă Cavalerii Ordinului “Mihai Viteazul” și drapelele tuturor unităților din țară.

⁴ “Curentul”, 30 august 1943.

La 29 august având subtitlul "Mareșalul Prezan" editorialul ziarului "Universul" rememorează cu patos și realism portretul celui legat indestructibil de făurirea României Mari, vajnicul și singuraticul stejar al Schinetei – Constantin Prezan.

În aceeași zi Romulus Șeișanu conchidea în încheierea articolului său "Moartea mareșalului Prezan":

"Numele mareșalului Constantin Prezan va rămâne înscris în paginile istoriei războiului nostru din 1916-1919, el fiind strâns legat de acțiunile încununată de succese ale armatei române, după grelele încercări prin care trecuse din Moldova și de peste Tisa. El a fost în serviciul comandat al Patriei sale și a rămas până la sfârșitul vieții sale, în serviciul ei, ca un soldat credincios".

Istoricul războiului de reîntregire, Constantin Kirîțescu rememorează viața și activitatea defunctului în:

"A fost soldat și atâta tot. A pus în slujba oștirii toate însușirile lui prețioase: teimeinică pregătire tehnică, dragoste, statornicie, chibzuială, ponderație, calm. Cu ele și-a servit Țara și Regele, fără nici o veleitate de alt ordin, fără nici o preocupare ori ambiție. A lăsat să treacă pe lângă el toate momelile situațiilor înalte ce i se ofereau, uneori cu deosebite stăruințe, și zâmbitor, când a descins sabia s-a retras ca Cincinnatus la ogorul său, fericit să-și poartă sfârși zilele în acest câmp din pământul patriei pe care o salvase în zile grele.

Viața lui Prezan se încheagă, unitară și măreață, în epopeea războiului de întregire, în care a jucat rol de frunte neumbrat de nici o altă încarnație. A trece în revistă etapele acestui rol este a aduce în același timp cel mai curat prinos unei vieți de mare ostaș"⁵.

Într-o sinteză desăvârșită tot ce s-a scris despre mareșalul Prezan se poate rezuma simplu:

"Gloriosul soldat s-a stins în modestia în care i-a plăcut să se drapeze în întreaga sa viață. Dar bubuiturile tunurilor ce au întovărășit cu simfonia lor eroică scoborârea în mormânt a rămășițelor marelui comandant, învelite în faldurile tricolorului, purtat de el la biruință, a reamintit în toate colțurile pământului românesc că neamul nostru e capabil să dea, la prilejuri grele, soldați viteji care știu să stea bărbătește împotriva adversităților și să le înfrângă.

Este o ultimă lecție de energie virilă și de îmbărbătare, pe care, din pragul mormântului proaspăt, o trimite gloriosul mareșal poporului său, în clipele în care acesta are nevoie mai mult decât oricând s-o asculte și s-o urmeze".

În "Curentul" din 30 august marele ziarist care a fost Pamfil Șeicaru nota:

"A vroit să rămână până la sfârșitul vieții militar, generalul războiului unității naționale și nimic mai mult. S-a păstrat intact și bătrânețile i-au fost mohorâte; opera pentru care el își închinase toate puterile era ciopârțită. Și bătrânul mareșal aștepta senin, nezdruncinat în credința lui, refacerea acelei României în care el crezuse cu o tărie pe care nimic n-a putut-o zdruncina. Cu

⁵ "Universul", nr. 240 din 3 septembrie 1943.

mareșalul Prezan dispăre încă un martor și un participant al războiului unității naționale. Fără să ne dăm seama se sfârșesc supraviețuitorii unei epoci.

Încercăm o tristețe evocând o lume care ne-a dat cel mai frumos capitol din istoria poporului român. Va rămâne amintirea militarului sobru, de o discretă autoritate, de o eleganță morală nici un moment desmințită, amintirea mareșalului Prezan”.

După data de 19 iunie când a avut durerea să-și piardă soția, mareșalul Prezan se retrăsese la moșia sa Schinetea. Pierderea soției i-a pricinuit o durere adâncă, durere care a contribuit pe lângă boală, la sfârșitul glorioasei sale vieți.

În gara Băcești, cernită în dimineața zilei de luni, 30 august 1943, ziua Sfântului Alexandru, sosește trenul suveranului. La coborâre M.S. Regele Mihai I, Mareșal al României (Decret nr.1354/9 mai 1941) este întâmpinat de Conducătorul Statului, Mareșalul Ion Antonescu (1882-1946), (Înalt Decret nr.23-32 din 22 august 1941); de Mihai Antonescu (1904-1946), vicepreședinte al Consiliului și de ceilalți membri ai Guvernului: Ion Marinescu, ministrul Justiției, general Ilie Șteflea, Șeful Marelui Stat Major, general Nicolae Șova, Ministru-Subsecretar de Stat, general Corneliu Dragalina, Guvernatorul Bucovinei, generalul Rozin în fruntea comandanților de mari unități, precum și camarazi de arme ai marelui dispărut în frunte cu generalii: Nicolae Samsonovici, Nicolae Ciupercă, Zadig, etc.

În urma Suveranului descind din trenul regal general Constantin Sănătescu, șeful Casei militare a M. S. Regelui, colonel Octav Ullea, mare maestru de ceremonii, Dimitrie Negel, administratorul domeniilor Coroanei, colonel Robert Bossie și căpitanul comandor Gherghel. În timp ce fanfara intonează pentru întâmpinarea Suveranului, Imnul Regal, soborul prelaților se pregătește pentru rugăciunile de prohod la căpătâiul catafalcului dominat de casca simplă a soldaților. În jurul I. P. S. S. Patriarhul Nicodin, participă la acest serviciu divin, mitropolitul Nicolae al Moldovei, P.S. Grigore Leu, Episcop al Hușilor, C. Râșcanul, Prefectul județului Vaslui, Colonelul Măescu, Prefectul județului Roman. Din partea familiei sunt prezenți d-l și d-na Dimitriu (fiica și ginerele defunctului), d-na Poenaru-Iatan, fiica defunctului, d-na și d-l dr. Eliad, d-șoara Maria Scodrea, d-na și d-l g-ral Fillitti. Au fost prezenți atașați militari ai misiunilor militare germane, italiene și franceze. Alături de invitații oficiali au venit să salute pentru ultima oară pe marele ostaș numeroși prieteni și admiratori, dornici să se incline în mormânt cu aceeași pietate ca și sutele de țărani ce sosesc neconținut pe drumurile armonioaselor coline moldovenești. Sunt prezenți d-l profesor Horia Hulubei, rectorul Universității din București, d-l profesor Constantin David, rectorul Universității din Iași, Constantin Capră, Primarul orașului Vaslui, colonelul Talpeș, Prefectul județului Iași, fostul adjutant al mareșalului Prezan, locotenent colonelul Vănescu.

General Nicolae Pălăngăanu⁶, Prefectul Poliției capitalei, supraveghează primirea oaspeților și îndeplinirea ordinelor, pentru această ceremonie la care defunctul, cu o modestie de adevărat soldat nu a vrut nici omagii, nici discursuri, nici ofrande de flori. Corul armatei dă răspunsurile la rugile înalților prelați. Trupele, aliniat în fața

⁶ Arhivele statului Direcția județeană Vaslui, Dosar stare civilă 1943.

crângului, ascultă cu frunțile descoperite, cu armele întoarse cu baionetele spre pământ. Când ultimul "Aleluia" a fost rostit, sicriul este ridicat de pe catafalca de ofițeri superiori și cortegiul pomește spre micul cavou din poiana de pe Măgură. O simplă cruce de lemn cu numele soldatului, precede targa de lemn, pe care sunt întinse pâinile și poamele pomenilor tradiționale. Urmează crucea bisericii împodobită cu năframă albă alături de praporele bisericești din sat, precedat de faclele înalte care ard în bătaia vântului de dimineață, sicriul urcă printre drapelurile cerrate ale regimentelor.

Sicriul este însoțit de familia defunctului, M. S. Regele Mihai, urmat de mareșalul Antonescu, (fostul subaltern al generalului Prezan în războiul reîntregirii, care spre deosebire de ilustrul său înaintaș era "ambitios, autoritar, încăpățânat și impulsiv, cu reacții bruște și violente și adesea arbitrar, nesuportând discuția ori contradicția. Foarte orgolios, el declara prin aluzie la rolul ce-l jucase în războiul de întregire, supraevaluându-și acțiunea: "România Mare, eu am făcut-o! Nici Brătianu, nici Prezan, nici altcineva. Ci eu! Și tot eu o voi reface"⁷.

În acorduri funebre prizaul ierarh al țării pășește cel din urmă spre sicriu rostind ultimele cuvinte de rugă "Dumnezeu să-l ierte și să-l odihnească. Este cea mai augustă slăvire a marelui mister această sobră și patetică despărțire de viață. Suveranul prezintă condoleanțe familiei îndurerate în vreme ce mareșalul salută cu bastonul dând supremul omor fostului său comandant. Nu au însoțit sicriul decât coroanele de frunze de stejar ale sătenilor, lângă sabia și casca admirabilului soldat. De la locul acesta de veșnică odihnă cei prezenți coboară înapoi la conac spre încăperile cu minunate podoabe românești, unde suveranul evocă o ultimă imagine a ostașului cu sufletul drept ca o lamă de spadă, cu existența statornic închinată neamului.

De aceea Schinetea trebuie pomenită în cronica istoriei neamului. Mausoleul Marii Uniri, morunântul stingher, de la "Trei Stejari" al soldatului României reîntregite, Constantin Prezan, așteaptă și astăzi modest și tăcut onorul la mareșal.

LES FUNERAILLES DU MARÉCHAL CONSTANTIN PREZAN

- Résumé -

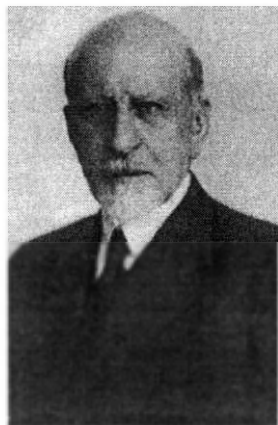
La place et le rôle jouaient par le maréchal Constantin Prezan pour l'histoire de la Roumanie et de son armée ont abouti par l'hommage et la reconnaissance des roumains lors de sa mort, le 27 août 1943. L'organisation de funérailles nationales, à Schinetea, le 30 août 1943 a représenté la reconnaissance des mérites du soldat Constantin Prezan – symbole de la Grande Roumanie réunifiée.

⁷ Constantin Kirîțescu "România în al II-lea război mondial, București, 1996.

Mareșalul Constantin Prezan în uniformă de mare ținută de ceremonie.

Le maréchal Constantin Prezan en uniforme de grande cérémonie.

Ultima fotografie a mareșalului Constantin Prezan (iunie-iulie? 1943). Verso: A. Klinsberg. Fotograful Curților Regale.

La dernière photographie du maréchal Constantin Prezan (juin-juillet? 1943). Verso: A. Klinsberg. Photographie de la Cours Royale.

Însemnul șefului garnizoanei Regimentului VII Rahova nr. 25 Vaslui.

L'insigne du chef de la garnison du VIIème Régiment «Rahova» no. 25 Vaslui.

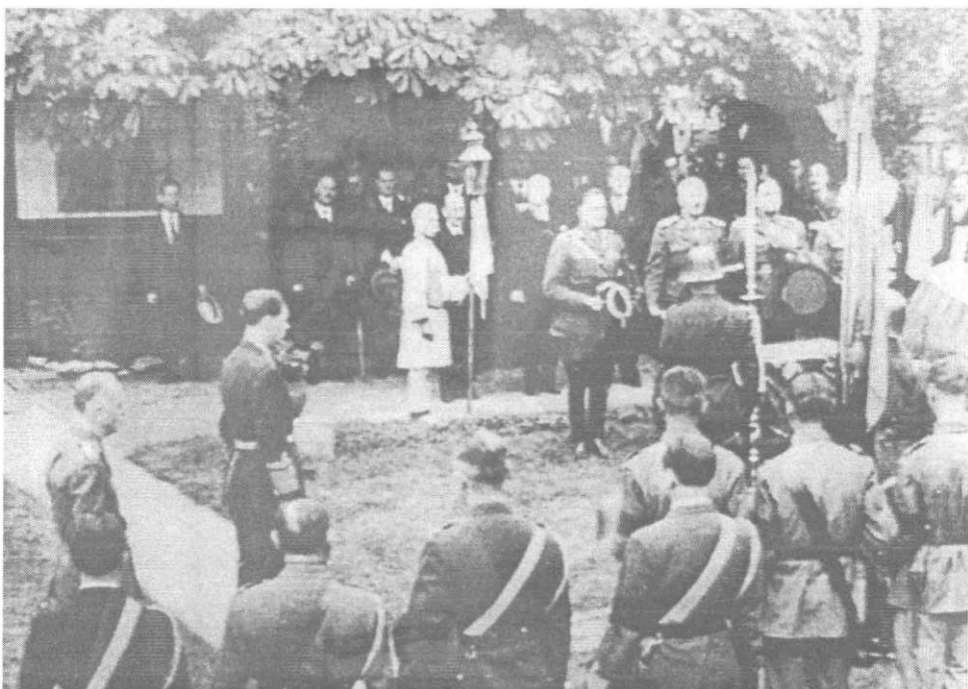

Conacul Schinetea în 1943

Le chalet de Schinetea en 1943.

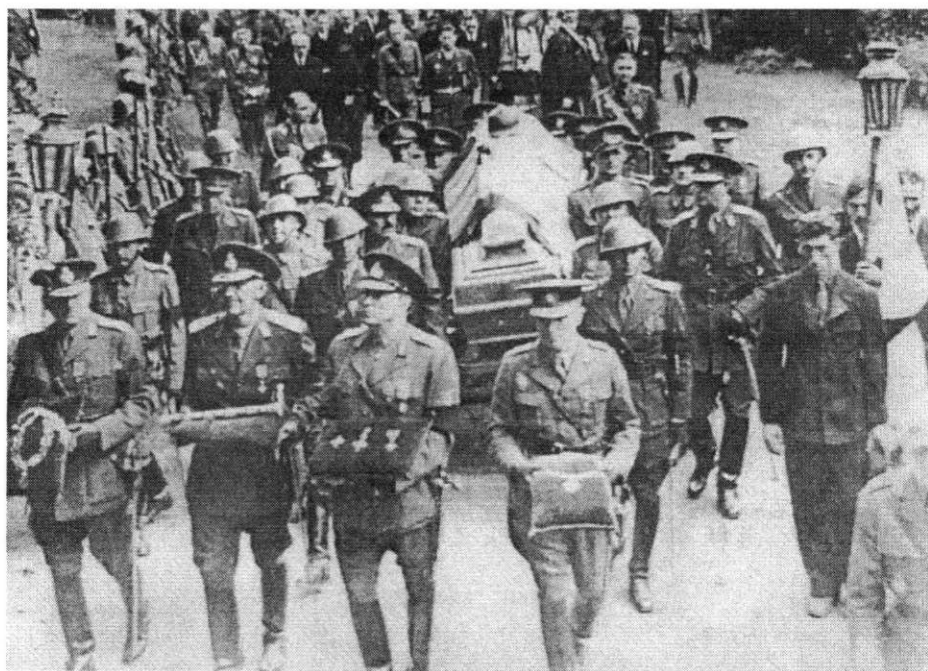
Conacul Schinetea astăzi – vedere spre curtea interioară.
Le chalet de Schinetea aujourd'hui – vue vers la cour intérieure.

Adunarea de doliu din curtea conacului. M.S. Regele Mihai I, Ion Antonescu în fața catafalcului.
L'assemblée funebre de la cour du chalet. S.M. le Roi Michel Ier, Ion Antonesco devant le catafalque.

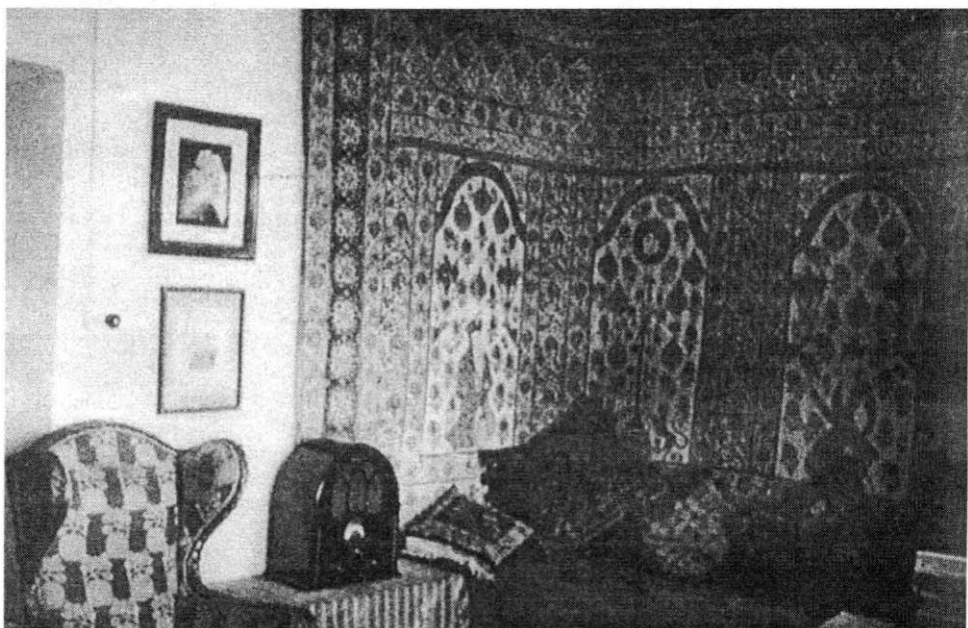
Cortegiul înalților prelați și al ofițerilor superiori.
Le convoi funèbre des hauts prélats et des officiers supérieurs.

Cortegiul funerar. Vedere de ansamblu.
Le convoi funèbre. Vue d'ensemble.

Interiorul conacului de la Schinetea în 1943.
L'intérieure du chalet de Schinetea en 1943.

Detaliu. Interiorul camerei de oaspeți.
Détail. L'intérieure de la chambre des hôtes.

Slujba de pomenire a maresalului Constantin Prezan. Schinetea – 15 august 2002. În centru dr. Olga Macarie, nepoata maresalului Constantin Prezan.

Le requiem du maréchal Constantin Prezan. Schinetea – 15 août 2002. Au centre, dr. Olga Macarie, la nière du maréchal.

Slujba de pomenire a maresalului Constantin Prezan. Schinetea 15 august 2002.

Le requiem du maréchal Constantin Prezan. Schinetea – 15 août 2002.